

KENTİN ÖKSÜZLERİ: REFAKATSİZ GÖÇMEN ÇOCUKLARA YÖNELİK FAALİYETLER KONYA ÖRNEĞİ¹

Dr. Sevcan GÜLEÇ SOLAK²

Hatice Kübra KURT³

ÖZET

Günden güne artarak devam eden göç hareketleri küresel, ulusal ve yerel anlamda geniş etki alanına sahiptir. Göçmenlerin önemli bir kısmını çocukların oluşturması, göç yönetiminde çocuklara yönelik politika ve faaliyetleri gerekli kılmaktadır. Özellikle kendisinden sorumlu bir yetişkinin refakatinde olmayan on sekiz yaş altı küçükler olarak tanımlanan refakatsiz çocuklar/küçükler; göç hareketliliğinde, yerleşme ve uyum sürecinde diğer çocuklara ve yetişkinlere oranla daha çok zarar görmektedirler. En savunmasız durumdaki refakatsiz çocuklara yönelik faaliyet ve politikaların daha karmaşık bir sorun olarak görülmesi; bu konunun daha hassas bir şekilde ele alınmasını zorunluluk olarak karşımıza çıkarmaktadır. Bu çalışmada özellikle Suriye'den gelen refakatsiz çocuklara yönelik merkezi ve yerel yönetimlerin gerçekleştirmiş olduğu faaliyet ve politikalarla sivil toplum kuruluşlarının girişimlerinin mevcut durumu Konya il örneğinde ele alınarak incelenmiştir. Bu çerçevede öncelikle literatür taramasında göç, göçmenlere ve özelde refakatsiz çocuklara yönelik yapılan çalışmalarla birlikte mevcut yasal düzenlemeler incelenmiştir. Ardından Konya ilinde göçmenlere yönelik faaliyet gösteren paydaşlarla gerçekleştirilen alan araştırmasının bulguları çalışmaya aktarılarak genel değerlendirme ile çözüm önerileri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Refakatsiz Çocuklar, Sivil Toplum Kuruluşları, Konya

ORPHANS OF THE CITY: ACTIVITIES FOR MIGRANT UNACCOMPANIED CHILDREN IN KONYA CASE

ABSTRACT

The migration movements, which have been increasing day by day, have a wide global, national and local effect. The fact that children constitute a significant part of immigrants requires policies and activities for children in migration management. Especially, unaccompanied children/minors, defined as minors under eighteen years of age who are not accompanied by an adult are more damaged during migration mobility, settlement and adaptation process when compared to the children and adults. Consideration of activities and policies for unaccompanied minors as a more complex problem, this issue is considered to be more sensitive. In this study, the current state of the activities and policies of the central and local administrations towards the unaccompanied minors coming from Syria and the initiatives of non-governmental organizations were discussed in the province of Konya case. In this context, firstly the current legal regulations were examined along with the studies on migration, migrants and unaccompanied minors. Then, the findings of the field research were carried out with the stakeholders working in the province of Konya disseminated and the general evaluation and solution proposals were recommended.

Keywords: Migration, Unaccompanied Children, Non-governmental Organizations, Konya

¹ Bu çalışma 7-9 Eylül 2018 tarihinde III. KENTFOR' da sözlü olarak sunulan bildirinin genişletilmiş tam metin halidir

² Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Karaman, Türkiye, gulecsevcan@hotmail.com

³ Yüksek Lisans Öğrencisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Karaman, Türkiye, kkbra3410@gmail.com

GİRİŞ

Göç; sebepleri, gelen kişiler ve geldiği yer/kişiler bakımından hem mikro hem de makro boyutta birçok alanı ve kişiyi aynı anda etkileme gücüne sahip farklı açılardan ele alınan bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Birçok farklı nedenle göç eden kimseler geldikleri yeri değiştirmekle birlikte kendilerine yönelik politika üretimini de gerekli kılmaktadır. Üretilen politikalarla hem kent sakinlerini hem de gelenleri doğrudan etkilemektedir. Kenttaşların daha huzurlu, güvenli ve sağlıklı bir hayat sürdürebilmeleri için ulusal ve yerel düzeyde göçmenlere yönelik faaliyetlerde göç sorunlarına çözüm aranmaktadır.

Göç eden farklı sosyal gruplar arasında önemli bir kısmı oluşturan, göç sürecinin etkilerini en çok hisseden ve bu sürecin en hassas olan grubu çocuklar oluşturmaktadır. Göç öncesinde, sırasında ve sonrasında karşılaştığı güçlükler karşısında çocuklar en savunmasız gruptur. Göçmen çocuklara yönelik araştırmalarda genellikle ailelerinin yanında göç edenler çocuklar ele alınmasına rağmen refakati bulunmadan ya da göç sonrasında refakatsiz kalan çocuklar ve bu çocuklara yönelik faaliyetler gözden kaçmaktadır. Özellikle hem küresel hem de ulusal düzeyde gerçekleşen son göç akımları sürecinde ve sonucunda refakatsiz çocukların sayılarının arttığı tahmin edilmektedir. Diğer göçmen çocuklar içinde daha hassas olarak ele alınması gereken refakatsiz çocuklara yönelik yürütülen iş ve işlemlerin daha detaylı ve multidisipliner bir boyutta ele alınması gerekmektedir. Ayrıca merkezi ve yerel yönetimlerin konuyla ilgili faaliyetleri ve sivil toplum kuruluşlarının konuyla ilgili rolü ve etkinliği göç yönetimi içinde önem arz etmektedir.

Bu çalışmada öncelikle konuya ilişkin bir literatür taraması yapılmıştır. Daha sonra konuyla ilgili olan Konya'daki resmi kurum ve sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri görüşmeler yapılarak belirlenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda Konya İl Göç İdaresi Müdürlüğü, Konya Türk Kızılay, Konya Büyükşehir Belediyesi, Elbir Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği, Dost Eli Derneği, Ribat İnsani Yardım Derneği, Uluslararası Mavi Hilal Vakfı ile yarı-yapılandırılmış soru formları hazırlanarak mülakat yapılmıştır. Araştırmanın örnekleminin Konya olarak seçilmesinin en önemli sebebi refakatsiz çocukların barındırıldığı yurtlardan birinin Konya'da bulunmasıdır. Diğer sebepler ise Konya'nın önemli sayıda uluslararası koruma kapsamında değerlendirilen göçmene ev sahipliği yapması ve ulaşılabilirlik olarak sayılabilir.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE: GÖÇ VE ÇOCUK

İnsan deneyiminin önemli bir parçası olan göç yeni bir kavram değildir. Egemen güçlere göre yapılan göç hareketleri itici ve çekici faktörlerin karma etkisi sebebiyle zaman zaman daha az veya daha çok olmuştur (Thorns, 2010, 58). İnsanlar, kimi zaman savaş, sürgün, afetler vb. durumlar yüzünden “zorunlu” olarak; kimi zaman da daha iyi yaşam koşulları elde edebilmek umuduyla “gönüllü” olarak göç etmişlerdir. Fakat gönüllü de olsa her türlü göç zorunlulukların sonucunda gerçekleşmektedir. Yeni bir yurt edinme, maddi ve manevi ihtiyaçları karşılama, baskıdan, şiddetten önyargılardan, soykırım tehdidinden, ayrımcılıktan, kuraklıktan, zorlayan iklim şartlarından ve ekonomik zorunluluklardan ötürü insanlar bireysel olarak veya gruplar halinde her zaman göç etmişlerdir. Bu göçler sırasında kültürün maddi ve manevi öğeleri de taşınmış, farklı kültürlerden insanlar karşılıklı olarak birbirlerinin hayatlarını etkilemişlerdir (Yılmaz, 2014: 1985; Kaya, Erdoğan: 2015, 4).

Yapılan göçün sebepleri, yönü, yapılış şekli, göç edenlerin nitelik ve nicelikleri göç sınıflandırmalarında kullanılan kriterlerdendir. Bu bağlamda günümüzde sıkça karşılaşılan göç çeşitleri; sığınmacı göçü, mekik göç ve transit göç, düzensiz göç olarak sınıflandırılmaktadır. Sıralanan göç türlerinden biri olan düzensiz göç, ulus devlet yasalarıyla çatışması sebebiyle “yasa dışı göç” olarak da adlandırılmaktadır (Yılmaz, 2015: 476).

Göç, yalnızca bir yerden ötekine yatay hareket değildir. Göç olgusu, üretimi ve buradaki ilişkileri temelden değiştiren bir süreci anlatmaktadır (Kıray, 2003: 96). Sadece göç alan devletlerde değil, küreselleşmenin hissedildiği veya yoğun olarak yaşandığı tüm coğrafyalarda gündemin ilk sıralarında göç olgusu yer almakta, herkesi ve her yapıyı ilgilendirmektedir (GIGM, 2016: 27). Göçmenlerin yaşamlarına dair toplumsal cinsiyet politikalarının ve daha genel politik ve ekonomik süreçlerin ayrılmaz parçası olan göç, toplumsal ve politik bir süreç olarak anlaşılmalıdır (Silvey, 2004:495’ten akt. Thorns, 2010: 202). Unutulmamalıdır ki göç sosyal bir olaydır. Göç her ne şekilde olursa olsun gittikçe artmakta ve çok sayıda insanın hayatını etkilemeye devam etmektedir. Göç; her ne şekilde ve nedenle yapılırsa yapılırsın kaynak, transit ve hedef ülkede sosyal, ekonomik ve kültürel bir takım değişikliklere sebep olmaktadır. Bu etkilerin çok boyutlu bir şekilde ele alınması göçün daha iyi anlaşılabilmesine ve göç ile ortaya çıkan sorunların çözüme kavuşturulmasına imkân sağlayacaktır (Yılmaz, 2014: 1699).

Göç edenlerin birçoğu için, göç büyük kazanımlarla sonuçlanmaktadır. Bu özellikle siyasi, dini ve etnik eziyetlerden kaçan ve aileleriyle yeniden birlik olmaya çalışanlar için böyledir. Gerekçeleri ne olursa olsun, birçoğu için göç değerlidir. Fakat uyum, kontrol ve sahip olma duyguları olmaksızın, göçmenler sıkça büyük bir kaybolmuşluk ve ötekileştirilmişlik hissine sahiptirler (Suárez-Orozco, 2016: 29–30). Kişinin yeni girdiği toplumla bütünleşmesi oldukça uzun bir süreçtir. Bu bütünleşmenin kolaylaştırılması göç politikalarının uygulanmasına bağlıdır (Tekeli, 2008: 38).

Türkiye coğrafi konumunun etkisiyle göçmenlere kapılarını açan, ihtiyaç duyanları koruma altına alan ve tüm dünya tarafından da saygı duyulan bin yıllık köklü göç geleneğine sahiptir (GIGM, 2016: 27). 2000’li yıllar itibari ile giderek artan biçimde uluslararası göç alan bir ülke haline gelmiştir. Tarihi ve kültürel bağların çok kuvvetli olduğu ve en uzun kara sınırlarını paylaştığımız komşu Suriye’nin 2011 yılından itibaren yaşamaya başladığı iç savaş süreci ile birlikte Suriye’den ülkemize ciddi bir sığınmacı akımı gerçekleşmiştir (Duruel, 2017: 58). Bu göç akımı Türkiye’nin dış göç bağlamında karşı karşıya kaldığı en ciddi kitlesel göç olarak değerlendirilmektedir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 2018 Ekim ayı verilerine göre ise Türkiye’de kayıtlı 3.589.327 Suriyeli bulunmaktadır ve çocuklar bu sayının 1.698.403’ünü oluşturmaktadır (GIGM, 2018). Tahmini olarak 2017 öğrenim yılı başlangıcında 350 bin çocuğun hala okul dışında olduğu bilinmektedir (UNİCEF, 2018). Göç İdaresi Müdürlüğü’nün 2018 yılı verilerine göre Konya’da 94.799 geçici koruma kapsamında Suriyeli yaşamaktadır. Bu verilere göre Konya’daki Suriyeli nüfus ile Konya ili nüfusu karşılaştırıldığında Konya’daki toplam il nüfusunun % 4.35’ini Suriyeli bireylerin oluşturduğu görülmektedir (Alptekin, Akarçay Ulutaş ve Utabaşı Gündüz, 2018: 90). 2017 yılında bu rakam ve oran 100.118 ve % 4.83; 2019 yılında ise 106.254 olarak karşımıza artarak çıkmaktadır (GIGM, 2019).

1990 yılında Türkiye tarafından da imzalanıp 1995 yılında yürürlüğe giren BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1989) sinin 1. Maddesine göre çocuğa uygulanabilecek olan

kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılmaktadır. Sözleşmeye göre, 18 yaşın altındaki insanlar; ırk, din veya yetenek farkı gözetmeksizin, düşünceleri veya söyledikleri her ne olursa olsun ve nasıl bir aileden gelirlerse gelsinler bu haklara sahiptir (Çobaner, 2015: 29). Bu sözleşme, tüm çocukların insan haklarını koruma ve geliştirme yolunda bireylere ve devletlere çeşitli yükümlülükler getirmektedir. Çünkü çocuğun korunması sorunu bir taraftan sosyal politika konusu olurken diğer taraftan da adli bir vaka olarak ceza hukukunun da konusu olmaktadır (Erikli ve Eray, 2016: 263).

Dünyada en savunmasız ve zarar görmeye en açık kesimler arasında olan mülteci çocuklar, cinsel istismar ve askere alınma gibi tehlikeler başta olmak üzere birçok istismar ve sömürüye karşı açıktırlar. Çocukların her türlü istismar, şiddet, ihmal ve sömürüden korunması amacıyla BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'sinin 37. maddesi işkence veya diğer zalimce, insanlık dışı ve aşağılayıcı muamelelerin yasaklanmasını ve çocukların koruma altına alınmasını düzenlemekle birlikte; 19. maddeyle de çocukların farklı toplumlarda karşılaştıkları bedensel ve zihinsel suistimal ve istismar konularını da içermektedir. Dolayısıyla bu hak mülteci çocuklar açısından ele alındığında yabancı ülkeden sınır dışı edilme, tutuklama, işkence ve aşağılayıcı davranışlardan korunması, başta kız çocukları olmak üzere cinsel sömürü ve istismardan korunmalarını da ilgilendirmektedir (Hodgkin ve Newell, 2003: 315; Odman, 2008: 111'den akt. Çobaner, 2015: 32). Ülkesinden, ailesinden ve kültüründen kopmak zorunda kalan refakatsiz bir mülteci çocuğa, hayatın, sağlıklı ve mutlu bir birey olmasını mümkün kılacak olumlu ihtimallerden ziyade, duygusal ve bedensel travmalar, toplumsal dışlanma, etiketlenmeler getireceğini tahmin etmek güç değildir (Barış ve Boztilki, 2017:222-223). Refakatsiz göçmen çocukların sıklıkla çocuk işçiliğinin en kötü uygulamalarına ve ebeveynin olmadığı durumda göçmen çocukların yakınlarının sömürüsüne de maruz kaldıkları saptanmıştır (Atasü-Topçuoğlu, 2014: 98).

Avrupa Birliği süreci ve diğer ulus üstü aktörler ile Türkiye'nin yaşadığı siyasal, toplumsal dönüşüm, bu dönemde göçmen çocuklara yönelik kamu politikalarının geliştirilmesine zemin oluşturmaktadırlar. Özellikle 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile birlikte oluşturulan hukuksal çerçeve ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen idari süreç, göçmen çocukların ayrı bir politika konusu olarak ele alındığı, refakatsiz çocuklara yönelik olarak çocuğun yüksek yararı ilkesinin gözetildiği bir döneme işaret etmektedir. Bu dönemde geliştirilen politikalarda Avrupa Birliği, Uluslararası Göç Örgütü, Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği gibi ulus üstü aktörlerin etkisi görülmektedir (Kesgin, 2017: 79).

Refakatsiz çocukların göç sürecinde ve sonrasında karşılaşılabileceği sorunların çözümünde bu çocukların hem yabancı hem küçük hem de yalnız/kimsesiz olmaları nedeniyle, konuyla ilgili işlemlerin de daha hızlı, güvenilir ve hassas olarak ele alınması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Özellikle son yıllarda büyük bir göçmen akımı ile karşı karşıya kalan Türkiye'de; savaş, şiddet vb. mağduru birçok göçmen içerisinde önemli bir oranda refakatsiz çocuğun olduğu düşünülmektedir. Göç İdaresinin görevleri bağlamında bakıldığında refakatsiz çocuklara yönelik iş ve işlemlerin yürütülmesindeki rolünün önemi büyüktür (Kurt, 2018: 1). Refakatsiz göçmen çocuklar genelde yolda çalışarak para biriktirip önce kendi buldukları bölgelerin merkezine daha sonra daha gelişmiş merkez bölgelere doğru yola devam etmeyi amaçlamaktadırlar. Ekonomik nedenlerle yola çıkan göçte çocukların sıklıkla başlarına gelen sorunlardan birisi çocuk işçiliğidir. Özellikle çocuk,

refakatsiz göçmense ve tespit edilip hakkında koruma kararı alınmamış ise, yani tek başına hayatta kalmaya çalışıyor ise çocuk işçiliği, bir yoksullukla mücadele ve hayatta kalma stratejisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Hayatta kalmak için çalışmak zorunda kalan bu çocuklar, en kötü koşullardaki çocuk işçiliğine ve istismara çok daha açık bir risk grubunu oluşturmaktadırlar (Atasü-Topçuoğlu, 2014: 96).

2.REFAKATSİZ ÇOCUKLAR VE TÜRKİYE

Türkiye'de refakatsiz çocuklarla ilgili her türlü politika ve programlar BM Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989) ve iki İhtiyari Protokolü (2000), Dördüncü Cenevre Sözleşmesi (1949) ve iki Ek Protokol (1977), Mültecilerin Durumuna İlişkin Sözleşme (1951) ve Protokoller ve ilgili diğer uluslararası sözleşmeler doğrultusunda gerçekleştirilmektedir. Ayrıca göç sonucu Türkiye'ye gelen refakatsiz çocuklara yönelik 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na göre ilgili mahkeme tarafından hükmedilen koruyucu ve destekleyici tedbirler çerçevesindeki hizmetler ise Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından verilmektedir.

Çocuğun yüksek yararının gözetilmesi temel ilkesi kapsamında şekillenen ve Türkiye'nin de tarafı olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, 22. Maddesinde taraf ülkelerin kendi topraklarında mülteci ya da sığınmacı olan tüm çocukların Sözleşme'de yer alan tüm haklardan faydalanması için gerekli önlemler özellikle eğitim alanında yoğunlaşmıştır (Güleç Solak, Pekküçükşen ve Çelik 2017: 86). Sözleşme'nin 22. maddesi, çocuk mültecilerin hem insan haklarının hem de iltica sistemine erişimlerinin sağlanmasını, âkit devletlere bir yükümlülük olarak vermektedir. Ayrıca âkit devletlerin, refakatsiz çocukların ailelerine kavuşturulması için uluslararası kuruluşlarla ve sivil toplum kuruluşlarıyla gerekli işbirliğinin yapmasını öngörmektedir (Ekşi, 2016: 565).

Bu noktada refakatsiz çocuk/küçük kimdir? sorusunun cevaplanması ve bu kavramın açıklığa kavuşturulması gerekliliği karşımıza çıkmaktadır. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) tarafından hazırlanan göç terimleri sözlüğünde refakatsiz küçükleri (unaccompanied minors), reşit olmayan ve tabiiyetine sahip oldukları ülke dışında olup, anne ve/veya babaları, vasi olarak kanunen ya da geleneklere göre onlardan sorumlu başka bir yetişkinin refakat etmediği çocuklar olarak tanımlanmaktadır.6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)'nda "*Refakatsiz çocuk: Sorumlu bir kişinin etkin bakımına alınmadığı süreç, kanunen ya da örf ve adet gereği kendisinden sorumlu bir yetişkinin refakati bulunmaksızın Türkiye'ye gelen veya Türkiye'ye giriş yaptıktan sonra refakatsiz kalan çocuk*" olarak ifade edilmektedir. Kanunda Refakatsiz çocuklar özel ihtiyaç sahibi kişiler içerisinde değerlendirilmektedir.

Refakatsiz çocukların uluslararası koruma başvurularına ilişkin olarak YUKK'un 66. maddesi ve Yönetmeliğin 123. maddesinde ayrıntılı bir düzenleme bulunmaktadır. Yönetmeliğin 123. maddesi, içerik olarak aynı olmakla beraber, YUKK'un 66. maddesine nazaran daha ayrıntılıdır. Çocuk anne ve babasından başka bir akrabası örneğin, amcası, dayısı ile olması durumunda 6458 sayılı kanun uyarınca refakatsiz sayılmayacaktır. Çünkü örf ve adet gereği kendisinden sorumlu biriyle beraberdir (Ekşi, 2016: 569).

6458 sayılı kanunun 66. Maddesinde; refakatsiz çocuklarla ilgili tüm işlemlerde çocuğun yüksek yararının gözetilmesinin esas olduğu belirtilmektedir. Başvuru alınmasından

itibaren, haklarında 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu hükümleri uygulanacağı belirtilmektedir. Refakatsiz çocukların uygun konaklama yerlerine veya yetişkin akrabalarının veya koruyucu bir ailenin yanına yerleştirilmesi de refakatsiz çocuğun görüşü dikkate alınarak Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından sağlanmaktadır. On altı yaşını doldurmuş olan çocukların uygun koşullar sağlandığında kabul ve barınma merkezlerinde de barındırılabilmesi de yer almaktadır. Söz konusu kabul ve barınma merkezi Tekirdağ ve Yozgat illerinde bulunmaktadır (GIGM, 2018). Kabul ve barınma merkezlerinin çalışma esasları arasında da "Refakatsiz çocuğun yüksek yararının gözetilmesi" ne yer verilmektedir.

Geçici Koruma Yönetmeliği 24. Maddesinde ise "Refakatsiz çocuklar, esas olarak Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinesinde barındırılır. Ancak uygun koşullar sağlandığında refakatsiz çocuklar, geçici barınma merkezlerinin ayrı bir bölümünde, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının kontrol ve sorumluluğunda AFAD ile işbirliği halinde barındırılabilir." şeklinde değerlendirilmektedir.

6458 sayılı kanunda ayrıca mümkün olduğu ölçüde, çocukların yararı, yaşları ve olgunluk düzeyleri dikkate alınarak, kardeşlerin bir arada bulundurulması ve zorunlu olmadığı sürece konaklama yerlerinde değişiklik yapılmayacağına da yer verilmektedir. Ayrıca 79. Maddenin 4.fikrasında "Refakatsiz çocukların başvuruları hızlandırılmış olarak değerlendirilemez." denilmektedir. Özel ihtiyaç sahipleriyle yapılacak mülakatlarda, bu kişilerin özel durumları göz önünde bulundurulup, çocuğun mülakatında psikoloğun, çocuk gelişimcisinin, sosyal çalışmacının, çocuğun ebeveynin veya yasal temsilcisinin hazır bulunabileceği 6458 sayılı kanunda ifade edilmektedir. Ayrıca belgesiz yetişkin yabancılara uygulanan gözaltı veya diğer uygulamalar çocuklar için uygun olmadığından, refakatsiz çocukların sınır kontrollerinde yetkililerin birtakım zorluklar yaşadığı da bilinmektedir.

Özetle Türkiye içindeki refakatsiz göçmen çocuklar Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı sorumluluğundadır. Hakkında korunma kararı bulunan Türkiye'deki bir refakatsiz çocuk, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı çocuklarla aynı kuruluşlarda kalabilmekte ve eşit hizmet almaktadır. Türkiye'ye Afganistan, Somali, Sudan, Irak, Suriye gibi ülkelerden gelen refakatsiz çocuklar için Konya, Ağrı, Yozgat, Gaziantep, Bilecik, Erzincan, İstanbul ve Van illerinde çocuk destek merkezleri oluşturulmuştur. Bunun yanında aileleriyle birleşme ihtimali görülen çocuklar ve ailelerin birleştirilebilmesi için bir adet barınma merkezi kurulmuştur (ASPB Çocuk Hizmetleri 2015'den akt. Barış ve Boztilki, 2017: 221-222)

Aile ve Çalışma Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Refakatsiz Çocuklar Yönergesinde 6458 sayılı kanunun 66'ncı maddesi gereğince hizmet veren merkezler oluşturulması ve bu merkezlerin seksen kişilik kapasiteyi geçemeyeceği belirtilmiştir. Merkezin açılışı, yapısı ve işleyişi hakkında ise 5. maddede açılışın; ilin göç ve nüfus yoğunluğu, sağlık ve eğitim kuruluşu yönünden yeterliliği, vaka sayısı, ulaşım imkânları ve benzeri nedenler ile hizmet binasının özelliklerini tanıtan belgelerin yer aldığı raporla birlikte il müdürlüğünce Bakanlığa teklif edilmesi ve Bakanlıkça yapılan değerlendirme sonucu, teklifin uygun görülmesi halinde merkezin hizmete açılacağı belirtilmiştir.

3. KONYA'DA REFAKATSİZ ÇOCUKLARA YÖNELİK HİZMETLER

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada yüz yüze görüşme tekniği ile yarı yapılandırılmış mülakat yapılmıştır.* Araştırmada seçilen kuruluşlar, göç ve göçmenlere yönelik sosyal kültürel ve maddi yardım faaliyetleri yürüten bilinirlikleri yüksek olmaları ve göçmenlere yönelik yoğun olarak faaliyet göstermeleri nedeniyle seçilmiştir. Resmi kurumlarda birebir konuyla ilgilenen kişilerle görüşülmüştür. Sivil toplum kuruluşları ile de konuyla ilgili ulaşılabildiği ölçüde genelde üst yetkililerle ve konuyla ilgili kişilerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın temel soruları resmi kuruluşlar için; refakatsiz çocuğun tespitinin nasıl yapıldığı, tespit sonrasında gerçekleştirilen işlemler, çocuğa yönelik iş ve işlemlerde karşılaşılan güçlükler ve yapılan iş ve işlemlere yönelik önerilerin neler olduğu şeklinde belirlenmekle birlikte görüşme sırasında yeni sorular da geliştirilmiştir. Sivil toplum kuruluşlarına yöneltilen sorular ise makro düzeyde göçmenlere mikro düzeyde ise refakatsiz çocuklara yönelik varsa karşılaşılan vakalar, temel yürütülen faaliyetlerin neler olduğu, bu kapsamda proje/faaliyet/yardım yapılmıyorsa ileriye dönük bir çalışma gerçekleştirmeye yönelik istekliliklerini anlamaya yönelik sorulardan oluşmuştur. Görüşmenin gelişme seyrine göre yeni sorular eklenerek bulgulara ulaşılmaya çalışılmıştır.

3.2. Araştırmanın Bulguları

Görüşme yapılan kuruluşlar Konya İl Göç İdaresi Müdürlüğü, Konya Türk Kızılay, Konya Büyükşehir Belediyesi, Elbir Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği, Dost Eli Derneği ve Ribat İnsani Yardım Derneği, Uluslararası Mavi Hilal Vakfı'dır.

Konya İl Göç İdaresi Müdürlüğü

11.04.2013 tarih ve 28615 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununa dayanarak Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 81 İlde, 148 İlçede ve yurtdışında teşkilatlanmayı hedeflemiştir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün taşra teşkilatı olarak 18.05.2015 tarihi itibarıyla de Konya İl Müdürlüğü konuyla ilgili iş ve işlemleri devralmıştır.

Yapılan mülakatlar neticesinde tespit edilen refakatsiz çocukların Konya'da Alaaddin Çocuk Destek Merkezi Konya Yetiştirme Yurduna (RSC) yerleştirildiği bilgisine ulaşılmıştır. Yurt 2014 yılında hizmete açılmış olup, 13-18 Yaş grubu yabancı uyruklu gençlere tahsis edilmiştir. Kuruluş 40 kişi kapasiteli olup, 28 Kasım 2014 yılına 44 yabancı uyruklu çocuğa hizmet verdiği ifade edilmektedir (AÇSHB, 2018). Fakat mevcut durumda kaç çocuğun ilgili merkezde barındırıldığı bilgisine güvenlik gerekçesi nedeniyle ulaşılamamıştır. Ayrıca Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının refakatsiz çocuklar yönergesine göre refakatsiz çocuğun da görüşü alınarak kendi uyruğundaki bir ailenin yanında bakımı sağlanabilmektedir.

* Dost Eli ve Ribat İnsani Yardım Dernekleri ile telefon ile ön bilgi alma kısmında herhangi bir faaliyet yürütülmediği belirtilmesi sonucunda yüz yüze görüşme yapılamayarak mülakat telefonla görüşme ile sonlandırılmıştır.

Ayrıca 18 yaşından küçük çocuk herhangi birinin refakati ile ülkeye giriş yapar ve ilk kayıt sırasında refakati altında bulunduğu yakınının refakatinde bulunmak istemediğini ifade ederse ya da yakını çocuğun refakatini üstlenmeyi reddederse çocuğun dosyası ayrı açılarak mevcut işlemler ardından uygun görülen yurda ya da kabul barınma merkezine yerleştirilmektedir.

Refakatsiz çocukların Konya İl Göç İdaresine genellikle kolluk birimleri tarafından tespit edilerek getirildiği, küçük bir kısmının da Sivil Toplum Kuruluşları tarafından Göç İdaresine yönlendirildiği bilgisine ulaşılmaktadır (Kurt,2018:5). Herhangi bir kimlik belgesi bulunmayan veya yaşlarını ispatlayacak belgeye sahip olmayan ve beyanına göre çocuk olduğunu iddia eden refakatsiz küçükler için, görünüşlerindeki yaşları ile beyan ettikleri yaşları arasında benzerlik kurulamayarak yaşının 18 yaşından büyük gözüktüğü durumlarda bir devlet hastanesinden veya Adli Tıp Kurumu'ndan yaşının tespiti istenmektedir. Yaşın tespiti kemik testi ile yapılmaktadır (Atasü-Topçuoğlu, 2012: 38).

Konya İl Göç idaresinde yürütülen işlemlerde özellikle ilk kayıt, izin, kimlik yenileme gibi işlemlerde sığınmacılara tekrar tekrar sabırla işlemlerin anlatılması hususunda özen gösterildiği; refakatsiz çocuklara yönelik iş ve işlemlerde daha hassas, mülakatlarında özel mülakat yöntemleri kullanarak her işlemde çocuğun yüksek yararının gözetilerek hareket edildiği gözlenmiştir (Kurt, 2018: 5- 6). Göç İdaresi Müdürlüğüne refakatsiz çocukların geri gönderme merkezlerine gönderilmemesi yönünde işlemler yürütülmektedir. Konya İl Göç İdaresinde; ilgili yönetmeliğin 113. Maddesinde uluslararası koruma işlemlerinin herhangi bir aşamasında özel ihtiyaç sahibi olduğu anlaşılanlara, tüm iş ve işlemlerinde öncelik tanındığı, gerekli her türlü kolaylık gösterilerek durumlarının kayıt altına alındığı ve göçmen çocukların ifadelerine uygun olarak işlemlerin yürütüldüğü de ifade edilmiştir.

Konya Büyükşehir Belediyesi

Konya Büyükşehir Belediyesi KOMEK aracılığı ile göçmen çocuklara yönelik faaliyetlerini yürüttüğünü dile getirmiştir. Hayat boyu öğrenme alanında yeniliklerin öncüsü olmayı; üretken, hoşgörülü ve sorumluluk sahibi bireyler yetiştirmeyi vizyon olarak belirleyen KOMEK (Konya Meslek Edindirme Kursları); halkın yaşam kalitesini yükselterek, toplumsal refahı artırmak için, her yaş ve eğitim düzeyindeki bireylere hayat boyu öğrenmenin amaçları doğrultusunda; ülkesini seven, bilimsel, akılcı düşünüp, problemlerini çözme becerisi kazanan, enerjilerini ve yeteneklerini ortaya çıkaracak, öğrenme, iş ve yaşam becerileri kazandırma misyonuyla birçok ilçede faaliyet göstermektedir (KOMEK, 2018).

KOMEK aracılığı ile Konya Büyükşehir Belediyesi haziran- eylül ayları arasında Suriyeli 7-16 yaş aralığındaki çocuklara yönelik olarak Kur'an-ı Kerim, değerler eğitimi, spor, yüzmeye ve sanatsal etkinlikleri içeren günde 6 saatlik yaz okulu düzenlemiştir. Ayrıca KOMEK' te kadınlara yönelik ekim-şubat, şubat-haziran olmak üzere 2 dönem Türkçe kursu açılmaktadır. Bu kursların haricinde refakatsiz göçmen çocuklara yönelik özel bir eğitim faaliyeti KOMEK tarafından gerçekleştirilmemektedir.

Konya Büyükşehir Belediyesi sosyal hizmetler kapsamında 5500 aileye yardım yapmaktadır. Yapılan bu sosyal yardımlardan yararlanan ailelerden 750'sini Suriyeli aileler oluşturmaktadır. Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan bu yardımlar 19 farklı ülkeden vatandaşa gıda ve ekmek alımları için verilen sosyal kartlar ile verilmektedir. Sosyal yardımlar dışında özellikle refakatsiz göçmen çocuklara yönelik herhangi bir yardım

yapılmadığı bilgisine ulaşılmaktadır. Refakatsiz göçmen çocuklarla ilgilenen kuruluşlar tarafından hem eğitim hem de sosyal hizmet kapsamında herhangi bir işbirliği talebinde bulunmadığı, bu kapsamdaki ilgili proje/faaliyet oluşumunda işbirliğine yönelik Konya Büyükşehir Belediyesinin üzerine düşen görevi yapmaya istekli olduğu yapılan mülakatlarda dile getirilmiştir.

Konya Büyükşehir Belediyesi'nin 2017 faaliyet raporunda yabancı ülke uyruklu hemşerilerin şehir yaşamına adapte olması için faaliyetlerde bulunmak belediyenin stratejik amaçlarından biri olarak belirlenmiştir. Şehirde yaşayan misafirler için yaşam rehberi oluşturmak ve şehre yeni gelen misafirlerin kentli yaşama adaptasyonlarını sağlamak için kitapçık oluşturmak da stratejik hedef olarak belirlenmiş olmasına rağmen buna yönelik bir çalışma Büyükşehir Belediyesinin 2017 faaliyet raporunda yer almamıştır.

ELBİR Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği

İnsanlığa karşı işlenen zulümlerden ve doğal afetlerden etkilenen insanların mağduriyetlerini giderme hedefleri ile çalışan ELBİR Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği; ayırım yapmaksızın ülkesinde uğradığı zulüm ve sıkıntılar dolayısıyla göç etmek zorunda kalmış, doğal afetler sebebiyle mağdur olmuş, yaralanmış, evsiz, yurtsuz kalmış, sakatlanmış tüm insanlara insani yardım ulaştırmak ve özellikle bölgemize göç etmek durumunda kalan insanların daha rahat ve huzurlu bir ortamda yaşamalarını sağlamak amacıyla 2014 yılında Konya'da kurulmuştur (ELBİR, 2018).

ELBİR Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Konya'da özellikle Suriyelilere yönelik etkin olarak faaliyet gösteren ve öne çıkan sivil toplum kuruluşlarından. Derneğin, annesi ya da babası ya da her ikisini kaybetmiş olup başka bir yakın akrabasının refakatinde yaşamını sürdüren çocukların ailelerine öncelik verdiği ifade edilmektedir.

Elektrik, su, gıda desteği ve bayramlarda yapılan kıyafet yardımı, okul ile ilgili kırtasiye, kıyafet yardımı da öncelikli olarak bu ailelere verilmektedir. Ayrıca okul ile ilgili sorun yaşanması ve anlaşma zorluğu sonrasında aracı olarak dernek gerektiğinde tercüman ile yardımcı olmaya çalışmaktadır. Bunun yanında hastaneden randevu alma işlemleri ile de talep doğrultusunda ilgilenerak kolaylık sağlamaya çalışmaktadır.

Yetim ve öksüz çocukların bulunduğu ailelerin öncelik verildiği yardım faaliyetleri arasında 2 Eylül'de düzenlenen sünnet programı ve refakatsiz çocukların katılımıyla gerçekleşen piknik faaliyeti yer almaktadır.

Ayrıca yetim/öksüz olup hem de engelli olan çocuklara ve kanser olan çocuklara hem hastane işlemlerinde hem de devletin karşılamadığı ilaçların alınması ve bürokratik işlemlerin gerçekleştirilmesinde de dernek yardımcı olmaktadır.

ELBİR derneğindeki yetkilinin ifadesine göre Konya'da yaşayan 130 bin Suriyelinin yaklaşık 60 binini Suriyeli çocuklar oluşturmaktadır. 60 bin çocuğun içerisinde 2500–3000 civarında da yetim/öksüz olup başka bir vasinin yanında barınan çocuk vardır. Bu sayı yetim/öksüz çocuklu yaklaşık 750 aileye karşılık gelmektedir. Daha önce belirtilen Konya Büyükşehir Belediyesi'nin yardım yaptığı 750 Suriyeli ailenin sayısı Derneğin öncelikli yardım yapılan yetim aile sayısı ile de örtüşmektedir.

Fakat bu yardımların dışında hem annesi ve/veya babası olmayan hem de bir yakınının yanında barınmayarak Aile, Çalışma ve Sosyal hizmetler bakanlığında yaşamını sürdüren refakatsiz göçmen çocuklara yönelik faaliyet yapılmamaktadır. Çünkü “Onlar zaten devletin güvencesindedir, ihtiyaçları karşılanıyor. Biz onlar dışında kalan yetim öksüz çocukların ihtiyaçlarını karşılayarak mağduriyetlerini önlemeye çalışıyoruz.” denilerek devlet kontrolünde olmayan refakatsiz çocuklara öncelik verildiği ifade edilmiştir. .

Türk Kızılay Toplum Merkezleri

20 Ocak 2015’te Türk Kızılay’ı ilk Toplum Merkezi’ni yereldeki işbirlikleriyle Şanlıurfa’da kurmuştur. Hali hazırda Şanlıurfa, İstanbul (Anadolu ve Avrupa yakası), Konya, Ankara, Kilis, Bursa, İzmir, Adana, Mersin, Gaziantep, Hatay, Kayseri, Kahramanmaraş ve Mardin’de olmak üzere 15 toplum merkezi hem yerel nüfusa hem de sığınmacı nüfusa hizmet sağlamaktadır.Kasım 2018 itibari ile 15 aktif Toplum Merkezinde431.689 kişiye ulaşıldığı görülmektedir. Toplum Merkezleri’nin temel amacı Suriye krizinden etkilenmiş olan ve Türkiye’de kamp dışında geçici koruma altında yaşayan Suriyelilerin, diğer uluslararası ve geçici koruma altında bulunan göçmenlerin ve yerel halkın, psikolojik, sosyal ve ekonomik iyilik hallerinin sağlanması, yeniden toparlanma ve yerel toplum ile uyum içerisinde birlikte yaşama kültürünün geliştirilmesini gerçekleştirerek kriz sonrası iyileştirme yardım faaliyetlerini yürütmek olarak ifade edilmektedir. Toplum Merkezleri çatısı altında; Türkiye’ye uyum eğitimi (yasal hakları ve insani hizmetlerle ilgili bilgilendirme), Türkçe dil eğitimi, mesleki eğitimler, bireysel ve grup psiko-sosyal destek aktiviteleri, grup terapileri, bireysel terapiler, çocuklar için drama, müzik ve atölye çalışmaları, çocuk ve genç dostu alan faaliyetleri, sağlık bilgilendirme ve yönlendirme çalışmaları, kadınlar için bilgilendirme toplantıları, el sanatları, giyim üretim, sanat ve tasarım eğitimleri, işe yönlendirme, saha çalışmaları (ihtiyaç tespiti vb.), vaka takibi, koruma gibi faaliyetler yürütülmektedir (Kızılay Toplum Merkezleri, 2018). Geçici koruma kapsamındaki göçmenlere yönelik birçok alanda faaliyet gösteren Konya Türk Kızılay Toplum Merkezi'nde de refakatsiz çocuklarla karşılaşmaktadır. Çocuk işçiliği ile mücadele kapsamında ve okula gitmeyen çocukların tespitinde da Kızılay aktif rol almakta, refakatsiz çocukların belirlenmesi sonrasında bu çocuklar Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına yönlendirilmektedir. İlgili yurdun talebi doğrultusunda Kızılay, psiko-sosyal desteğin devamını sağlamaktadır.

Kızılay’ın refakatsiz çocukların tespiti ve müdahalesinde karmaşık bir müdahale planının olduğu,farklı vakalarda farklı müdahale planı uygulandığı yapılan görüşmeler sırasında dile getirilmiştir.Ayrıca Kızılay’ın aile birleşimi ile ilgili projelerde yürüttüğü dile getirilmiştirTürk Kızılay’ın Toplum Merkezleri ile birlikte aktif bir şekilde refakatsiz çocukların tespiti ve sonrasındaki uyum iletişim ve destek noktasında etkin olarak faaliyet gösterdiği ifade edilebilir.

Dost Eli Derneği

İhtiyaç sahibi ailelere öncelikle gıda ve giyim yardımı yapan Dost Eli Derneği; insanlara verdiği hizmeti yalnızca bunlarla sınırlandırmayıp edinilen tecrübelerden yola çıkarak acil yardım, sosyal yardım, eğitim ve sağlık alanlarında çeşitli yardım anlayışı ile yurt içinde ve yurt dışında çeşitli yardım faaliyetleri gerçekleştirmektedir. Dost Eli Derneğinin

yurt içi faaliyet alanları içerisinde mülteciler de bulunmaktadır (Dost Eli, 2018)

Dernek; dünya ülkelerinde yaşanan iç savaş, zulüm ya da farklı nedenlerle Türkiye'den sığınma talebinde bulunan mülteciler için gerekli insani yardım desteği sağlamaktadır. Mülteciler için ihtiyaç durumlarına göre zorunlu ve acil (gıda, giyim, temizlik, soba, yakacak, barınma) ihtiyaçlarını kapsayan acil yardım destekleri verilmektedir. Yapılan çalışmalarda İl koordinasyon merkezi ile birlikte hareket edilerek gerek devlet eliyle gerekse diğer STK'lar tarafından yapılan yardımlarda bilgi paylaşımı yapılmakta böylelikle düzenli ve planlı yardımlaşmanın olduğu belirtilmektedir. Yardım desteğinin yapılabilmesi için kişilerin mülteci olarak yasal evraklarının tam olması gerekliliği de ifade edilen diğer bir husustur. Ayrıca ülkemizin sınır bölgelerindeki mülteci kamplarında yaşayan sığınmacılara ihtiyaçlarına yönelik yardımlar gönderilerek yaşam koşullarını iyileştirme çalışmalarına yer verilmektedir (Dost Eli, 2018).

Dost Eli Derneği, Konya'da okul döneminde göçmen çocuklara yönelik destek olarak kıyafet ve kırtasiye yardımı yapmakta ve bu süreçte yetim ve öksüzlerin öncelikli olduğunu dile getirmektedir. Ancak özellikle refakatsiz göçmen çocuklara yönelik bir faaliyette bulunulmadığını belirtmiştir. Söz konusu gruba yönelik faaliyet gösteren ilgili resmi kurumun bir talebi doğrultusunda üzerlerine düşen görevi yapabileceklerini ifade etmektedirler.

Ribat İnsani Yardım Derneği

İhtiyaç sahibi yetimlere, kendi ayakları üzerinde duracak yeterliliğe ulaşıncaya kadar, destek ve yardımcı olmayı amaç olarak belirleyen Ribat İnsani Yardım Derneği; her türlü tehlikeye karşı savunmasız durumda olan yetimlere sahip çıkmaya yönelik yardım faaliyetleri gerçekleştirmektedir. Su kuyuları açtırma, gıda yardımları, nakdi yardımlar gibi faaliyetlerle yurt dışındaki ihtiyaç sahiplerine ulaşılmakta ve bu yardımlar toplanan bağışlar ile gerçekleştirilmektedir (Ribat,2018).

Ribat İnsani Yardım Derneği, Türkiye'de refakatsiz çocuklara yönelik yardım için herhangi bir başvuru ya da talep olmadığını belirtmiştir. Derneğin yetim programları mevcut olmasına rağmen refakatsiz çocuklara yönelik programları mevcut değildir.

Uluslararası Mavi Hilal Vakfı

Uluslararası Mavi Hilal Vakfı 13 yılı aşkın bir süredir, etnik, din, dil, siyasi görüş, cinsiyet, yaş, cinsel yönelim, genetik ya da fiziksel özelliklerine bakmaksızın, tüm insanların yaşadıkları sıkıntıları azaltmak, açlığı ve cahilliği gidermeye katkıda bulunmak için çalışmaktadır. Vakfın dünya çapındaki ve ülke genelindeki çalışmaları; toplumsal kalkınma, risk azaltma, rehabilitasyon, insani yardım olmak üzere dört ana alana odaklanmaktadır. Küresel bağışçılar, üniversiteler ve araştırma merkezleri ile işbirliği de yapmaktadır. Uluslararası Mavi Hilal Vakfı; program tasarlarken ve uygularken, en savunmasız ve dezavantajlı grupların ihtiyaçlarını dikkate alarak önceliklendirmekte, yaptığı faaliyetlerde topluluk değerlerine dikkat ederken, kültürel doku ve çevreye de saygı duymaktadır (IBC,2018).

Uluslararası Mavi Hilal Vakfı Konya'da yetişkinlere yönelik Türkçe kursları ve

çocuklara yönelik aktiviteler (yaratıcı düşünme, anne-çocuk, akran zorbalığı gibi) düzenlemektedirler. Ziyaretler sırasında ise okullaşmaya yönelik bilgilendirme ve yardım sağlama ile çocuk işçiliğini engelleyici destek sağlama yaparak çocukların eğitime dâhil olmasını sağlamaya çalıştıkları bilgisine ulaşılmıştır. Yapılan görüşmeler neticesinde refakatsiz çocuklarla kendilerinin Konya’da karşılaşmadığını ve bu gruba yönelik faaliyet göstermediklerini fakat refakatsiz çocuklarla ilgili kurum ve kuruluşların proje ve faaliyet üretmesi halinde paydaş olarak yer almak hususunda istekli olduklarını ifade etmişlerdir.

SONUÇ

Türkiye’nin özellikle 2011 sonrası yoğun göç alması; göçmenlere yönelik hem merkezi ve yerel anlamda sosyal politikadaki artışı hem de özellikle aynı ve nakdi yardım amaçlı sivil toplum kuruluşlarının ve faaliyetlerinin artışı beraberinde getirmiştir.

Hem sağlık, eğitim alanlarında hem de uyuma yönelik geliştirilen faaliyetlerle birlikte çocukların göç sürecini en iyi şekilde atlatabilmesi ve geleceğe hazırlanması sağlanmalıdır. Bu bağlamda göç alan ülkeler çocuklar açısından da sorumluluk alarak hizmet sunmalıdır. Çünkü savaş, şiddet mağduru çocukların göç sonrasında istismar edilmemesi için sadece misafir etmek yetmeyecektir. Özellikle eğitime “gerçekten” dahil olup okullaşma oranlarının artırılması ile suça sürüklenmelerinin engellenmesinin yanında çocukların birey olarak kazanılması sağlanabilir. Görüldüğü üzere Konya’da sadece Suriyeli göçmen nüfusunun 100.000’nin üzerindedir. Göçmenlerin ve özellikle göçmen çocukların kent içerisindeki görünürlüklerinin yüksek olduğu ifade edilebilir. Sivil toplum kuruluşları tarafından tespit edilip yardım edilen dezavantajlı çocuk göçmenler olarak anne ya da babası ya da her ikisi de olmayıp bir başka yakını yanında kalanlar ortaya çıkmıştır. Genelde refakatsiz çocuk olan ve yönlendirilen merkezde barındırılanlar dışında kalan bu çocukların ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik faaliyetler yürütülmektedir. Bu bağlamda söz konusu çocukların okul dönemi ihtiyaçları da ilgili sivil toplum kuruluşları tarafından karşılanmaya çalışılmaktadır.

Refakatsiz çocukların son yıllarda artan göçler içerisindeki payının da arttığı ve göç sonrasında uluslararası, ulusal ve yerel boyuttaki göç politikalarda yer verilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Refakatsiz çocuklara yönelik faaliyetlerin genellikle merkez kuruluşlar ve Kızılay tarafından yürütüldüğü görülmektedir. Söz konusu gruba yönelik Konya İl Göç idaresinde yapılan incelemelerde ve görüşmelerde iş ve işlemlerin hassas bir şekilde yürütülmesine özen gösterildiği anlaşılmıştır.

Sosyal ve kültürel uyum faaliyetlerinde ve eksikliklerin giderilmesinde merkezi kuruluşlara ek olarak sivil toplum kuruluşlarının ve yerel yönetimlerin ortak faaliyetleri ile ilgili resmi kurumların yükü azaltılabileceği hem de gönüllülük esasıyla yapılan etkinliklerle toplumsal uyumun kolaylaşabileceği düşünülmektedir. Görüldüğü üzere sivil toplum kuruluşları gelen talepler doğrultusunda faaliyet göstermeye isteklidirler. Konya’da gerek sivil toplum kuruluşları gerekse merkezi ve yerel kurumlar ve sahadaki diğer aktörler göçmen çocuklara özellikle ebeveyni olmayan çocuklara yönelik hassas olup ve yardımcı olmaya çalışmaktadırlar.

Refakatsiz olmaları nedeniyle diğer göçmen çocuklardan daha hassas olarak ele alınması gereken bu çocukların, tespiti sonrasında gerçekleştirilen işlemlerin yanında barınma, eğitim, sağlık ihtiyaçlarının nasıl karşılandığı, sosyo-kültürel uyumlarına yönelik

hangi faaliyetlerin gerçekleştirildiği incelenerek daha ayrıntılı bir durum analizi yapılabilir.

KAYNAKÇA

11.05.2013 tarih ve 28615 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

17.03.2016 tarih ve 29656 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Yabancılar Ve Uluslararası Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik

22.04.2014 tarih ve 28980 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşletirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik

22.10.2014 tarih ve 29153 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Geçici Koruma Yönetmeliği

25.10.2015 tarih ve 152065 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Refakatsiz Çocuklar Yönergesi

29.03.2015 tarih ve 29310 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği

Alptekin, K , Akarçay Ulutaş, D , Ustabaşı Gündüz, D . (2018). Konya’da Geçici Koruma Altında Yaşayan Suriyeliler Üzerine Bir Çalışma. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 18 (40/2), 87-114.

Atasü-Topçuoğlu, R. (2012).Türkiye’de Göçmen Çocukların Profili: Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Önerileri: Bir Hızlı Değerlendirme Araştırması. Ankara: Uluslararası Göç Örgütü (IOM).

Atasü-Topçuoğlu, R. (2014). Hayatı Değiştirmek İçin Yola Çıkanlar– Yola Çıkınca Değişen Hayatlar: Bir Müracaatçı Grubu Olarak Göçmen Çocuklar. Toplum ve Sosyal Hizmet, 25(1), Nisan, 89-107.

Bahadır, H.,&Uçku, R. (2016). İzmir’in Bir Mahallesinde Yaşayan 6-17 Yaş Arasındaki Suriyeli Çocukların Çalışma Durumları ve Çalışma Durumlarını Etkileyen Etmenler. DEÜ Tıp Fakültesi Dergisi, 30(3), (ARALIK), 117-124.

Barış, İ.,& Boztilki M. (2017). Uluslararası Göç Ve Çocuklar, AbulfezSuleymanov, Pelin Sönmez, Fatma Demirbaş Ünver, Selami Metin Akbaba, (Ed:) içinde,Refakatsiz Göçmen Çocuklar, LONDON: TransnationalPressLondon. 220-225.

Çobaner, A. A. (2015). Çocuk Hakları Bağlamında Suriyeli Mülteci Çocukların Haberlerde Temsili, Marmara İletişim Dergisi. 24, 27-54.

Dost Eli. (2018). Dost Eli Derneği, https://dosteli.org.tr/faaliyet-Multeciler_9 ve https://dosteli.org.tr/kurumsal-Hakkimizda_109 adreslerinden alındı.

Duruel, M. (2017). Bir Sosyal Politika Aracı Olarak Suriyeli Yetim Yaşam Merkezleri: Hatay İli Örneği, Pesa Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi.3(4),150-160.

ELBİR. (2018). ELBİR Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği,

<http://www.elbirdernegi.org/sayfa/hedefimiz/1562175>

ve

<http://www.elbirdernegi.org/sayfa/hakkimizda/852569> adreslerinden alındı.

Erikli S. & Eray Ş.,(2016), "Bir Sosyal Politika Ve Adli Konu Olarak Çocukların Korunma Sorunu",Kentsel Güvenlik Ve Çocuk Suçluluğu İçinde Ed:Ayşe Çolpan Kavuncu, Polis Akademisi Yayınları, Ankara , ss.263-272.

GIGM. (2016). Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2015 Türkiye Göç Raporu. T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları. 35, 2016.

GIGM. (2018). Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. Ağustos 30, 2018 tarihinde http://www.goc.gov.tr/mobilicerik3/kabul-ve-barinma-merkezleri_283_286_287adresinden alındı.

GIGM. (2018). Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. Ekim 30, 2018 tarihinde http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerikadresinden alındı.

Göç Terimleri Sözlüğü, (2013). Richard Perruchoud ve JillyanneRedpath-Cross(Ed:), IOM, No. 31, 2. Baskı.

Güleç-Solak, S.,& Pekküçükşen, Ş., & Çelik, V. (2017). Farklı Yönleriyle Göç ve Yönetimi. Şerife Pekküçükşen, Sevcin Güleç Solak(Ed.) içinde, Türkiye’de Suriyeli Çocuk Olmak: Belediyelerin Bütünleştirici Rolü Üzerine Bir Değerlendirme (s.81-92).Lambert Academic Publishing.

IBC (2018). Uluslararası Mavi Hilal Vakfı, <https://www.ibc.org.tr/TR/neler-yapiyoruz#> ve <https://www.ibc.org.tr/TR/238&slug=biz-kimiz> adreslerinden alındı.

Karataş, K.,&Tılıç, H. R., & Atasü-Topcuoğlu, R., & Demir, O. Ö. (2014).Türkiye’de Refakatsiz Çocuklara Erişim Ve Çocuğun Yüksek Yararına Yönelik Hizmet Sunumunun Teşvik Edilmesi Projesi Değerlendirme Raporu.

Kaya, A.,& Erdoğan M.M. (2015). Türkiye’nin 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye’ye Göçler Der: M.M. Erdoğan ve A. Kaya içinde, Giriş, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Kesgin, S. S., (2017) “Türk Kamu Yönetiminde Göçmen Çocuklara Yönelik Politikalar”, Göç Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 1, Mayıs 2017.

Kıray, M. (2003). Kentleşme Yazıları, İstanbul: Bağlam Yayınları

KOMEK. (2018). Konya Meslek Edindirme Kursu. Kasım 11, 2018 tarihinde <http://komek.org.tr/sayfadetay.php?sayfaID=1615>adresinden alındı.

Konya Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü. Eylül 09, 2018 tarihinde <https://konya.aile.gov.tr/kuruluslarimiz/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugune-bagli-kuruluslarimiz/alaaddin-cocuk-destek-merkezi> adresinden alındı.

Konya Büyükşehir Belediyesi 2017 Faaliyet Raporu.

Kurt, H. K. (2018). Refakatsiz Çocuklara Yönelik Göç İdaresi Tarafından Yürütülen İşlemler, Konya Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü Staj Araştırma Raporu.

Özservet- Çakırer, Y. (2015). Uluslararası Göç Ve Mülteci Sorununun Çözümünde Kamu Yönetiminin Rolü, Yakup Bulut (Ed.)içinde, Göçmen Çocukların Şehre Uyumu Ve

Eğitim Politikası, Umuttepe Yayınları, Kocaeli, 93-112.

Ribat. (2018). Ribat İnsani Yardım Derneği, <https://www.ribatinsaniyardim.org/sayfa.php?sayfa=yetim> ve <https://www.ribatinsaniyardim.org/#> adresinden alındı.

Suárez-Orozco, C. (2016). Göçmen Aileler ve Çocukları: Uyum ve Kimlik Oluşumu, Aydoğmuş Ördem, Ö. (Çev.) Route Educational and Social Science Journal Volume 3(5), December, 28-40.

Tekeli, İ. (2008). Göç ve ötesi, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları

Thorns, D. (2010). Kentlerin Dönüşümü: Kent Teorisi ve Kentsel Yaşam, İstanbul: SOYAK Yayınları

Türk Kızılay Toplum Merkezi. (2018). Kasım 10, 2018 tarihinde <http://www.kizilaytoplummerkezleri.org/tr/hakkimizda> adresinden alındı.

UNICEF. (2017). Türkiye'deki Suriyeli Çocuklar, Kasım 10, 2018 tarihinde <https://www.unicefturk.org/yazi/acil-durum-turkiyedeki-suriyeli-cocuklar> adresinden alındı.

Yılmaz, A. (2014). Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri Ve Etkileri, Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 9(2), Winter, 1685-1704, Ankara.

Yılmaz, A. (2015). Uluslararası Göç Ve Türkiye: Türkiye'deki Çocuk Göçmenler Ve Sığınmacı Ailelere Tanınan Haklar Ve Daha İyi Uygulamalar İçin Öneriler, Akademik Bakış Dergisi, 49, Mayıs – Haziran, 475-493.